

N:o 26.

Af Herr Friherre A. E. Nordenskiöld: Om beviljande af anslag för anställande af Doktor Alfred Gabriel Nathorst som extra ordinarie Intendent vid Naturhistoriska Riksmuseum.

I en motion N:o 73 föreslog jag vid 1881 års riksdag:

att Riksdagen måtte bevilja nödiga anslag för aflönande af en ny botanisk intendent för vården af vissa delar af de palæontologiska och botaniska samlingarna, med samma lönebelopp för den nye intendenten som för öfriga intendenten vid Riksmuseum, nemligen 4,000 kronor fast lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar om året, jemte tvenne ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, på sätt Kongl. Maj:ts nådiga bref af den 12 Maj 1876 närmare bestämmer, och anförde jag som stöd för detta mitt förslag följande:

»Under de senare åren hafva mycket betydande samlingar af växtförsteningar blifvit hopade på Naturhistoriska Riksmuseum. En del af dessa hafva, sedan de af in- och utländska vetenskapsmän blifvit bearbetade och beskrifna i afhandlingar, tryckta i Kongl. Vetenskapsakademiens skrifter, erhållit en ofantlig betydelse för kannedomen om vårt jordklots geologiska utveckling. Man har genom dem för första gången erhållit en omfattande insigt i den forna klimatfördelningen på jordytan och lärt känna åtminstone hufvuddragen af den härliga, af praktfulla skogar bildade växtlighet, som en gång utbredt sig ända till polens granskap, öfver länder, som nu äro täckta med islager af tusentals fots

mäktighet. En annan del af dessa samlingar, nemligen samlingarna af växtförsteningar från Skåne, lemna oss kännedom om den halftropiska växtlighet, som vid den tid, då de svenska kolförande lagren bildades, täckte den södra delen af skandinaviska halfön, och har derigenom ej allenast erhållit ett särskildt spännande intresse för oss svenskar, utan äfven en stor betydelse i rent praktiskt hänseende för bedömande af våra kolförande lagrens ålder, utsträckning och beskaffenhet. Alla botaniker äro dessutom ense derom, att många af den botaniska vetenskapens viktigaste frågor endast kunna vinna en tillfredsställande lösning genom fortsatta studier just af dessa i jordens inre gömda växtlemningar, hvilka oaktadt deras ofantliga ålder ofta äro så underbart väl bevarade, att man på dem kan urskilja ej allenast den yttre formen, utan äfven bladnervor och mikroskopiska delar af fruktredningen.

Redan nu äro Riksmusei samlingar på detta område mycket betydande, men de ökas år för år med nya värderika bidrag, hvilka dock först genom en omsorgsfull bearbetning och granskning af en specialist i ämnet kunna blifva för vetenskapen gagneliga. För en vetenskapsman, som egnar sig åt detta omfångsrika forskningsområde, finnes dock för det närvarande icke någon aflönad plats i vårt fädernesland, hvarken vid dess universitet eller dess vetenskapsakademi. Att af några i leran eller skiffern för hundratusentals år tillbaka inbäddade blad-, frukt- eller blomdelar kunna med säkerhet sluta till arten af den växt, dessa lemningar en gång tillhört, är dock ingen lätt sak. Härtill fordras en genom långvarig öfning skärpt blick och ytterst omfattande kunskaper i snart sagdt alla hufvudgrupper af så väl söderns som nordens växtformer. Om någonsin, så fordra därför värden, ordnandet och det vetenskapliga tillgodogörandet af dessa samlingar sin man. Det är därför en orimlighet att, såsom nu förhållandet är vid Riksmuseum, begära att dessa samlingar skola kunna på ett för den nutida vetenskapens anspråk värdigt sätt ordnas och vårdas af samme person, som fått sig anförtrodd värden öfver de lemningar från djurriket, som under de geologiska tidsperiodernas långa följd bäddats in i jordens ytlager. Man kan omöjligen begära, att en och samme forskare skall på en gång vara fullt hemmastadd i så väl djur- som växtpalæontologiens mångskiftande former.

Medan de förra böra ordnas, bestämmas och bearbetas i sammanhang med motsvarande grupper af nu lefvande djurformer, och således böra utgöra en underafdelning af Riksmusei zoologiska afdelning, kunna de senare endast bearbetas under ständig jemförelse med nu lefvande växtformer och böra därför förenas med museets öfriga botaniska sam-

lingar. Men detta kan endast ifrågakomma, i fall ökade arbetskrafter kunna beredas för hithörande forskningsområden. Endast en enda intendentplats finnes nemligen för det närvarande att tillgå för vården af de botaniska samlingarna, och det är redan nu, innan någon förening med de växtpalæontologiska samlingarna egt rum, omöjligt för honom att ensam bestämma och ordna hela det ofantliga, på senare tider ej allenast genom de vanliga inköpen, utan äfven genom mycket betydande donationer ökade forskningsmaterial, som tillhör hans afdelning, och som omfattar ej allenast de högre fanerogama växterna, utan äfven ormbunkar, mossor, lafvar, svampar m. m. Redan sedan flere år tillbaka har därför Kongl. Vetenskapsakademien insett det trängande behovet för en delning af den botaniska afdelningen och sistlidne höst med anledning häraf ingått till Kongl. Maj:t med en underdånig framställning i ämnet, hvaraf dock icke någon framställning till Riksdagen blifvit föranledd.»

Förslaget blef af Riksdagen förkastadt efter ett utlåtande af Stats-Utskottet, i hvilket Utskottet säger sig i betraktande af frågans närvarande skick icke kunna biträda motionärens framställning; och efter en kort diskussion, i hvilken sympatier för förslaget uttalades, men med uttryckande af den önskan, att anslaget skulle begäras såsom en personlig lön åt den framstående forskare, hvilken antagligen i första hand skulle hafva kommit i fråga vid platsens besättande.

Sedan dess har frågan upprepade gånger varit på tal inom Vetenskapsakademien, hvilken den 13 December 1882 i anledning af densamma ingick till Kongl. Maj:t med följande underdåniga framställning:

»I underdåniga skrivelser den 15 September 1880 och 14 September 1881 har Vetenskapsakademien anmält behovet vid det under hennes inscende stående Naturhistoriska Riksmuseum af ännu en intendent för den behöriga skötseln af dess botaniska samlingar, hvilka under de senaste trettio åren vunnit en oerhördt stor tillökning, så att det numera vida öfverstiger *en* mans krafter att ombesörja vården, bestämningen och förökandet af samlingar utaf sådant omfång, isynnerhet då det syns Akademien nödvändigt, att den betydande samling af växtförsteningar, som Museum i senare tider lyckats förvärfva, och som hittills varit förenad med museets palæozoologiska samlingar, blefve med de botaniska samlingarna införlifvad och öfverlemnad att vårdas af en botaniker, som gjort palæobotaniken till specielt studium. Med dessa sina underdåniga framställningar afsåg Akademien dessutom att åt en yngre naturforskare, som genom sina betydande arbeten just på det palæobotaniska området redan förvärfvat sig ett europeiskt namn, söka bereda en för hans utpreglade vetenskapliga kallelse passande verkningskrets.

Den person, som Akademien härmed åsyftat, är Geologen, Filosofie Doktor Alfred Gabriel Nathorst, som för närvarande är anställd vid Sveriges geologiska undersökning såsom Chefens biträde, och som sjelf lifligt önskar utbyta denna befattning med dess mera praktiska bestyr mot en rent vetenskaplig verksamhet, hvaråt hans håg och anlag företrädesvis äro rigtade.

Ehuru dessa underdåniga framställningar icke lyckats tillvinna sig det nådiga afseende, som Akademien trott dem förtjena, och churu en vid 1880 års riksdag af en ledamot af dess Andra Kammare väckt enskild motion i samma syfte icke heller ledde till önskad mål, dristar sig Akademien likväl änyo taga Eders Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet i anspråk för denna angelägenhet.

Såsom af det redan anförda framgår, har Akademien med sina åtgöranden i denna sak haft ett dubbelt mål i sigte, nemligen dels och i främsta rummet att söka få ett verkligt och länge känt behof vid Riksmuseum afhjelpt, och dels att inom fäderneslandet bereda en betryggad framtid åt en vetenskapsman, som redan vid unga år genom talrika och synnerligen förtjenstfulla vetenskapliga arbeten beredt åt sig sjelf ett aktadt namn och på samma gång heder åt sitt fosterland. Enär Akademien i sina föregående underdåniga framställningar i ämnet mindre betonat detta senare syftemål, utan hufvudsakligen framhållit Museets behof, tror hon sig hafva anledning antaga, att det vägrade afseendet på dessa framställningar förnämligast berott på en lätt förklarlig obenägenhet att skapa en ny fast tjänst, hvaremot, att döma af uttalanden inom Riksdagens Andra Kammare vid frågans behandling derstädes år 1880, välvilja icke tycktes saknas för den personliga sidan af frågan. Om således Akademien icke för närvarande vågar hoppas på framgång för det af henne åsyftade ändamålet i dess helhet eller att åt Riksmuseum bereda en ny, af behofvet högeligen påkallad permanent intendentbefattning för vissa delar af de botaniska samlingarne, så tror hon sig likväl hafva den giltigaste anledning att till Eders Kongl. Maj:ts behjertande anmäla frågan om Doktor Nathorsts anställning vid Riksmuseum, genom hvilken anställning derjemte en erforderlig ny arbetskraft, och denna af särdeles framstående beskaffenhet, skulle åtminstone temporärt beredas Museum. Såsom af Doktor Nathorsts bilagda meritförteckning framgår, har han, som är född 1850 och således endast 32 år gammal, redan utvecklat en vetenskaplig produktivitet, som skulle vara hedrande för en vetenskapsmans hela lifsgerning; och att dessa hans arbeten icke endast till antal och omfång, utan äfven till inre halt äro af stor betydighet, derom vittna de fördelaktiga omdömen, som om dem varit offentligen

synliga ej endast inom, utan äfven utom vårt land, och hvaraf Akademien tillåter sig att i styrkta afskrifter bilägga några. Att åt den fosterländska vetenskapen bevara en arbetskraft, som aflagt sådana prof på sin duglighet, synes Akademien vara en angelägenhet af den största vigt och värdigt statsmakternas sorgfälliga uppmärksamhet.

På grund af det anförda får Akademien, med återopande i öfrigt af sin underdåniga skrifvelse den 14 September 1881 angående behovet af en ny intendentbefattning för Riksmusei botaniska samlingar, i underdånighet anhålla, det Eders Kongl. Maj:t måtte täckas till näst instundande riksdag aflåta nådig proposition om anvisande af en personel lön åt Filosofie Doktorn Alfred Gabriel Nathorst, att af honom under hans återstående lifstid, eller intill dess han kan varda befördrad till annan statens tjänst, uppbäras, till samma belopp som utgår till Riksmusei ordinarie intendenter, nemligen 4,000 kronor fast lön, 1,000 kronor tjänstgöringspenningar och tvenne ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, på sätt Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref af den 12 Maj 1876 bestämmer, med skyldighet för Doktor Nathorst att under Vetenskapsakademiens in-seende värda vissa delar af Riksmusei botaniska och palæontologiska samlingar hufvudsakligen efter den fördelningsgrund, som i Akademiens ofvannämnda underdåniga skrifvelse den 14 September 1881 är antydd och Akademien i öfrigt kan efter sig företeende omständigheter närmare bestämma, samt i öfrigt med skyldighet för honom att ställa sig till efterrättelse den instruktion, som Akademien komme att för honom utfärda.»

En dylik anhållan från en institution, så framstående som Sveriges Vetenskapsakademi, skulle helt säkert inom hvarje af nutidens öfriga kulturländer vunnit behörigt beaktande, i synnerhet som det här gälde att för den fosterländska forskningen genom ett föga betydande personligt anslag bevara en af dess mest framstående nutida representanter, och som Kongl. Vetenskapsakademien just ej varit slösande med framställningar af det slag, hvarom här är fråga. Men Akademiens under en något olika form tre gånger upprepade framställning i detta hän-seende ledde icke till någon åtgärd från regeringens sida.

Det förefaller nästan som om den svenska Vetenskapsakademien inom landets styrande krets för det närvarande ej skulle åtnjuta det förtroende, som i så rikligt mått tilldelades densamma inom den bildade verlden — och för att visa, att Akademien åtminstone i detta fall ej gjort sin framställning i oträngdt mål, skall jag, så motbjudande det än är, här bifoga några utlåtanden från de förnämsta målsmännen af hithörande vetenskaper i utlandet.

Ett till mig adresserat brev från Professor W:m Carruthers vid British Museum lyder i öfversättning som följer: »Under många år har jag haft det nöjet att vara personligen bekant med Doktor Nathorst, och jag har omsorgsfullt studerat hans många värderika bidrag till palæontologien. Hans arbeten äro karakteriserade af samvetsgranna iakttagelser, parade med en vetenskaplig uppfattning (philosophical view) af det ämne, med hvilket han sysselsätter sig. De hafva kastat ett klart ljus öfver den stratigrafiska fördelningen af de fossila växterna. Han har med yttersta noggrannhet anställt jemförelser mellan de väl kända växtförande lagren i Sverige och England. Han har här upptäckt många nya arter. Genom en följd af försök och omsorgsfulla iakttagelser har han uppdagat den rätta naturen af åtskilliga djurspår, hvilka förut betraktats som rester af organismer, och han har med stor urskilning framhållit analogierna mellan fossila och nu lefvande växtformer. Ehuru en jemförelsevis ung man har han genom sina talrika arbeten förvärfvat sig en plats af första rangen bland palæontologer.

Det skulle blifva af stort gagn för vetenskapen, om Doktor Nathorst erhöle medel att uteslutande egna sig åt vetenskapliga forskningar i den rigtning, i hvilken hans arbeten redan kröntes med så mycken framgång.»

Den berömda franske palæontologen Barandes skrifer från Prag: »En mängd arbeten af Herr Alfred Nathorst har redan på honom fäst den vetenskapliga världens uppmärksamhet och förvärfvat honom dess sympatier. De snillrika afhandlingar, som han nyligen offentliggjort om de växtliknande spår, som djur lemna, då de krypa fram på lergrund, hafva väckt ett stort uppseende på båda sidorna om Atlanten. Herr Nathorsts stora begåfning och den förmåga af initiativ, som han ådagalagt, ger honom en plats bland nutidens framstående män och i den rad af utmärkte forskare, som det härutinnan så lyckligt lottade Sverige egt sedan Linnés tid.»

Nutidens mest framstående växtpalæontolog, Professor Oswald Heer i Zürich, säger efter en utförlig uppräknig och recension af Doktor Nathorsts arbeten följande: »Öfverblicka vi nu dessa talrika arbeten, som Doktor Nathorst på de sista 12 åren utgifvit, kunna vi icke neka vårt fulla erkännande åt den ännu unge mannens outtröttliga flit och arbetskraft. Sedan den odödlige Linnés tid har Sverige alltid haft ett antal utmärkte naturforskare, hvilka genom skärpan i sin iakttagelseförmåga och grundligheten af sin forskning utöfvat ett stort inflytande på vetenskapens utveckling och i de mest olikartade rigtningar utvidgat

horisonten för menskligt vetande. I dessa mäns fotspår har Nathorst träd; han har redan riktat vetenskapen genom betydande arbeten, som bära vittne om hans forskarsnille, och helt säkert ega vi rätt att af honom vänta ännu mycket mer, om en verkningskrets blir honom tilldelad, i hvilken hans rika begåfning kan nå sin fulla utveckling.»

Professor Heers storartade arbeten öfver polarländernas fossila flora torde äfven för den svenska allmänheten vara väl bekanta genom talrika på svenska offentliggjorda populära skrifter i ämnet. Med anledning af det myckna, som ännu återstår att uträtta på detta forskningsområde, säger Heer i ett annat till mig adresserat bref: »Nu randas aftonen för mig, och jag sjelf kan ej mer uträtta synnerligen mycket för dessa forskningar. Men ingen är mer lämplig att fortsätta dem än Nathorst» o. s. v.

Professor Römer i Breslau säger bland annat följande: »Doktor Nathorst har genom en lång följd af vetenskapliga arbeten hos mig och mina kolleger i Tyskland förvärfvat ett sådant anseende, att vi skulle hålla det för en fördel och en ära att få honom till professor vid något af våra tyska universitet.» — — — »Bland de nu lefvande palæontologerna torde få vara hans öfvermän i afseende på omfånget af kunskaper och skärpa i iakttagelser.» — —

Flere andra likartade meddelanden kunde jag ännu anföra, äfvensom flere i samma rigtning gående tryckta anmälanden af Doktor Nathorsts skrifter. Men hvad jag redan anfört torde vara tillräckligt för att visa, att Akademiens framställning varit fullt befogad.

På grund häraf får jag hemställa:

Att Riksdagen måtte anslå en personel lön åt Filosofie Doktorn Alfred Gabriel Nathorst att af honom under hans återstående lifstid, eller intill dess han kan vardas befordrad till annan statens tjänst, uppbäras till samma belopp, som utgår till Riksmusei ordinarie intendenten, nemligen Fyra tusen (4,000) kronor fast lön, Ett tusen (1,000) kronor tjänstgöringspenningar och tvenne ålderstillägg, hvartdera å Fem hundra (500) kronor, på sätt Kongl. Maj:ts nådiga bref af den 12 Maj 1876 bestämmer, med skyldighet för Doktor Nathorst att under Kongl. Vetenskapsakademiens inseende vårda de delar af Riksmusei botaniska och palæontologiska samlingar, som af Kongl. Vetenskapsakademien komma

att bestämmas, samt att ställa sig till efterrättelse den instruktion, som Akademien kan komma att för honom utfärda.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 26 Januari 1883.

A. E. Nordenskiöld.

N:o 27.

Af Herr Friherre A. E. Nordenskiöld: Om anslag till beredande af förökadt utrymme för Naturhistoriska Riksmuseet.

Denna frågas historik är följande:

Vid 1874 års riksdag beviljades på Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning medel till inköp af den i kvarteret Grönlandet Södra inom hufvudstaden belägna egendom, i ändamål att genom uppförande derstädes af lämpliga nybyggnader bereda erforderligt utrymme för det Naturhistoriska Riksmuseets samlingar. Samma år afslutades för statens räkning köpet af denna egendom. 1878 inkom Akademien i en skrifvelse af den 11 September till Kongl. Maj:t med en på utförliga ritningar och beräkningar grundad plan till successivt bebyggande för Riksmusei räkning af hela det ifrågavarande kvarteret och till de inom denna byggnad blifvande lokalernas användande för Museets behof. Derjemte framlade Akademien en utförlig skildring af tillståndet vid Museum i afseende på utrymme och anhöll med anledning häraf, att Kongl. Maj:t måtte genom aflåtande af proposition i ämnet till dernäst sammanträdande Riksdag söka bereda medel till utförande af en del af denna plan, nemligen till bebyggande af nära halfva tomten, hvarför, enligt af Akademiens arkitekt uppgjord beräkning, kostnaden skulle belöpa sig till 736,000 kronor,